

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franklinska ulica 6/1. Kokpitov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Član sekcije J. U. U. plačuje list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebej. Polt. šak. rač. 11.155. Telefon 3173

MARTA MRAK

11. oktobra 1936

Za našo stanovsko linijo

Resnica je vedno enostavna, čim večja, tem enostavnejša. Čim enostavnejši so ljudje, prav za prav: čim enostavnejše so razmere, v katerih ljudje živijo, tem bliže jim je resnica, ker so njihovi čuti ohranili prvotno občutljivost in sprejemljivost.

V kompliciranih časih postajajo najpreprostejši pojmi megleni, človeški organizem izgublja orientacijo, ki sicer tako smotno vodi prirodnega človeka na njegovih življenjskih poteh.

Učiteljstvo je vodilo skoraj dve generaciji borbo za svoje stanovske koristi ločeno po politični pripadnosti. Škoda, ki je bila zaradi take grupacije slovenskega učiteljstva neizbežna, se je pokazala na najrazličnejših področjih.

Kakor je samo ob sebi umevno, da se učiteljstvo, kakor vsi ostali izobraženci, grupira po svetoznih in temu dosledno političnih vidikih ter bi bila vsaka borba proti temu pojavu ne samo škodljiva in reakcionarna, temveč tudi abderitska, prav tako je bilo vedno in je danes še posebej potrebno in zato samoumevno, da se združujejo pripadniki istega stanu v močne stanovske organizacije, ki poleg duhovne in politične diferenciacije svojih članov zasledujejo in ščitijo tiste gnotne in pravne koristi, ki so skupne vsem pripadnikom istega stanu. V teku politične zgodovine vsakega naroda se menjajo sicer vzgojna in izobrazbena načela, na katerih sloni državna prosvetna politika, menja se zato tudi obrambna taktika stanovskih organizacij, potreba zaščite same ostaja pa stalna in neizbežna, ostaja v družbenem dogajanju mirujoči pol, ki v vseh časih narekuje osredotočenje stanovskih tovarišev v skupni falangi za njihove elementarne pravice.

Lahko se diskutira o obliki te falange: federalistična kakor centralistična ureditev imata svoji sončni in senčni strani. Konec koncev so pa odločilne okoliščine, ki vsilijo članstvu organizacijski lik. V bistvu bo zrelo članstvo vsaj sporadično vedno težilo k taki obliki, ki bo jamčila za koncentričen nastop v vseh bistvenih stanovskih vprašanjih.

Ta resnica o potrebi strnjjenih vrst je tako preprosta in tako blizu, a vendar je slovensko učiteljstvo potrebovalo skoraj pol stoletja, da se je zavedlo. Dva učiteljska rodova sta hodila z zaprtimi očmi mimo nje ter motrila svojo žalostno realnost skozi rožnata stekla svojih političnih gospodarjev. Vse udarce »usode« je redno spremljal aplavz momentano neprizadetih »tovarišev«. Demoralizacija je zadela pa vse, prizanesla ni nikomur. Toleranca, ki je najlahtnejši plod vsake resnične kulture in edino jamstvo civilnega občevanja, je izginila iz učiteljskih vrst. Na njeno mesto je stopilo medsebojno nezupanje in sumničanje, ovaduštvo so se odpr-

la vrata na stečaj. To netovariško in kulturnih ljudi nevredno medsebojno razmerje je rodilo najslabše posledice zlasti tam, kjer bi morali kot vzgojitelji na isti šoli, pred očmi istih opazovalcev pokazati, kako stremi prava srčna in umska izobrazba preko časovnih in krajevnih sporov ter preko nazornih diferenc, v duhu plemenite strpnosti k najvišjim vzgojnim ciljem. Pred takim učiteljskim kolegijem bi se moral ustavit vsak poskus, zanesti na vzgojno torišče partizansko mržnjo in nestrpnost.

Pol stoletja je bilo slovensko učiteljstvo ločeno, prav toliko časa je trajal vpliv, ki je zastrupljal njihovo medsebojno razmerje. Ni ga bilo foruma, ki bi jih vsaj začasno združeval, jih zbliževal ter jih postavljal drug ob drugega kot tovariše in ljudi, kjer bi v neposrednih stikih imeli priliko ceniti tudi v svojem političnem nasprotniku vrline značajne osebe, kjer bi sodili svoje tovariše samostojno, mimo sužeriranja dnevnega časopisa in za tem stoječih zainteresiranih političnih aranžerjev. Taka skupna delovna osnova je najboljša samovzgoja, spoznavanje skupnih težav in tegob nas zgolj človeško najtesneje zbližuje in združuje, nam širi srce in pogled, nas dviga preko ravni, ki jo sicer onečaščajo

partizanske strasti. Vsi smo učitelji, vsi vzgojitelji, vsi hočemo biti predvsem dobri ljudje! Slovensko ljudstvo in sploh vsako ljudstvo potrebuje — in prav danes krvavo potrebuje — učiteljskih kolegijev samo s takimi težnjami.

Pohujšanja je dovolj; vzgojni zavodi, ki služijo plemenitenu ljudske duše, naj se ne udeležujejo tekem v dolini šentflorijanski!

Le stan, ki se zaveda svojih državljan-skih in človeških pravic ter se strnjeno bori zanje, imponira prijatelju in nasprotniku. Ni je stvari, ki bi je slovensko učiteljstvo bolj potrebovalo od ugleda od spodaj in zgoraj. Potrebuje ga prav tako za lastno osebo, kakor v interesu poslanstva, ki ga vrši v svojem narodu. Ugled pa ni integralen del nobenega stanu današnje družbe, ki se je že pred stoletji otresla hierarhične ureditve. Zato ga nam ne bodo dali nikaki solzavi apeli na kogarkoli. Ima ga, kdor si ga zna priboriti in v resnem prizadevanju obdržati. Stan, ki je med seboj nesložen, čigar pripadniki triumfirajo nad nesrečo svojega tovariša, ki se dajo izigravati po činiteljih, ki njegove strnjnosti ne žele, ki s skrivljenimi hrbtenicami pritiska kljuko, ne bo nikdar ugleden sestavni del človeške družbe.

Ob desetletnici Mladinske matice

Pred desetimi leti je bilo, ko se je slovenski učitelj združil pod zastavo idealizma-polne deklaracije in si začrtal pot, ki je bila povsem nasprotna dotakratni. Zaobljubil se je, da pozabi na vse, kar je bilo, da se odslej emancipira vseh zunanjih vplivov in se postavi na lastne noge. V koliko je bila ta zaobljuba preorientirala posamezne člane in v koliko se je deklaracijska ideja zares zakoreninila v značajih in srcih, to so nam dovolj jasno kazali in nam kažejo dogodki vsakega dne posebej v tem desetletnem razdobju. Bilanca etičnih dobrin posameznikov ni taka, da bi se lahko z njo ponašali.

Ali ta doba nam je dala obenem ustanovo, ki bo o njeni važnosti morala nekoč govoriti naša kulturna zgodovina, bolj, kot govori sedanji čas. Dala nam je Mladinsko matico, ki si je utrla pot skoroda v vsako slovensko hišo in katere publikacije so postale splošno ljudsko čtivo. Tako močne in moralno visoko stoječe bilance je pri nas le redkokdo zabeležil v vsej kulturni naši zgodovini. Vajeni naporov za širjenje kulturnih dobrin, se morda niti mi sami ne zavedamo važnosti in pomena tistega semena, ki ga je slovenski učitelj z Mladinsko matico raztrosil med ljudstvo in še posebej med mladino. Vajeni, da nam šele tujina pokaže, koliko smo vredni, bomo morali res počakati, da bodo tujci, ki se že danes divijo in se čudijo uspehom naših naporov, tudi jasno izpovedali, da smo relativno dosegli to, česar drugi narodi še niso, četudi se ponašajo s starejšo kulturo.

Nad 150.000 letnih izvodov »Našega roda« je že šlo med mladino in ljudstvo v tej dobi. Skoroda vsi slovenski pisatelji so v njem objavljali svoja najboljša dela za mladino. Vsi, ki stoje v prvih vrstah slovenskega slovstva, so brez pridržkov izpregovorili naši mladini v tem listu in s tem izpričali, da je njegova kulturna in vzgojna pot pravilna.

Nad pol milijona knjig je v devetih letih poslala Mladinska matica med ljudstvo!

In vendar! — Raszodni in pravični človek bi pričakoval, da bo to dejstvo vzbudilo ponos ne le tistega stanu, ki mu v prvi vrsti gre zahvala za ta uspeh, temveč, da bo samozavestno dvignil glavo tudi ves narod in še posebej tisti, ki si laste pravico, govoriti v imenu slovenske kulture.

Zgodilo pa se je nasprotno! Nikdar nikoli se še ni tako jasno, brez sramu in brez olepšav pokazalo žalostno in kulturnega človeka nevredno mišljenje, da je kultura privilegij in da mora služiti namenom in ciljem privilegirancev. Ko se ni dalo dokazati, da manjka »Našemu rodu« etičnih, estetskih in vzgojnih tendenc, se je poizkušalo izpodkopati tla Mladinski matici in njenemu stremljenju z nizkotnimi dejanji. Kaj zato, če propade institucija, ki se je zasedrila v vsem narodu, kaj zato, če bi minila desetletja, preden bi druga nova ustanova zajela vse plasti ljudstva, glavno je, da izgine to, do česar nimajo vpliva dnevni dogodki, temveč le dobra in poštena dela kulturnih delavcev! In glavno je le, da izgine, kar izdajajo ljudje, ki so stopili na samostojno pot, zahtevajoč zase ena-

VSEBINA:

Za našo stanovsko linijo.
Ob desetletnici Mladinske matice.
Resno delo vodi do uspehov.
LISTEK: † Ivan Šega, † Marta Mrakova.
Pisma Martina Kobaleža.
Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Osebnе zadeve. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

kovrednost, pravico in tisto mesto v človeški družbi, ki jim gre po vseh pisanih in nepisanih postavah.

Težke čase je prebrodila Mladinska matica v dobi svojega poslanstva! Mnogokrat tako težke, da bi šibkejši omagal in se skril v zatišje, kakor se je že skrtil marsikdo, ki je stal v sprednjih vrstah za slovensko kulturo delujočih mož. Le vera in zavest, da mora tudi v šentflorijanski dolini končno le zmagati vsaka dobra in poštena stvar, le ta zavest in vera sta dajali izdajateljem potrebno moč in oporo.

Ali ne le izdajatelj, tudi vsem, ki so z besedo in z dejanjem pripomogli, da se je Mladinska matica razcvela, tudi tem je bila ta vera in zavest potrebna.

Morda bo to v bodoče še bolj potrebno! Kajti borba še ni ponehala, pojavlja se vsak dan v drugačni obliki, maskira laž in sebičnost s kulturnim plaščem, ruje podtalno!

Slabiči bodo morda v strahu in zaradi prorojene servilnosti klonili, ne bodo si morda upali jasno in moško povedati, da jim je pravična in poštena stvar nad vsem drugim. Nobena organizacija ni brez takih slabičev — v naši jih je relativno najmanj. Razgrnimo nad nje plašč usmiljenja, kajti v tihih urah, ko so v svoji kamrici sami s seboj in jim stopi pred oči slika lastne vrednosti, v takih tihih urah so vsega usmiljenja in obžalovanja vredni! Vsakega človeka šele življenje skuje za borilca resnice, pravice in poštenosti. Tudi nje bo življenje skovalo, da bodo nekega dne krenili na pravo pot, na pot večine slovenskega učiteljstva, ki se zaveda in se bo vedno bolj zavedalo važnosti in vrednosti ustanove, katero je v svojem prislovničnem idealizmu samo ustvarilo! Ta večina je trdna in odločna ter ne bo dopustila, da bi izginila ustanova, ki je pokazala najpozitivnejše uspehe! Preveč je zanjo žrtvovala, preveč intenzivno zasledovala njen razvoj, da bi to dovolila!

Letošnja desetletnica Mladinske matice bodi le prva razvojna doba, slede naj ji druge, ki naj pokažejo še večji napredek in silnejši razmah! To hočemo, kolikor nas je trdnih in poštenih! In ni nas malo!